

IMPACTUL GLOBALIZĂRII ASUPRA MEDIULUI ACTUAL DE SECURITATE

THE IMPACT OF GLOBALIZATION ON THE CURRENT SECURITY ENVIRONMENT

CZU: 327.5:339.92

Iurie RICHICINSCHI,
doctor în drept

SUMMARY

At present, we are witnesses of the evolution process of globalization not only in the economical, social, cultural, environmental or technological fields, but also in the political and international relations sphere. This favours ferocious rivalry for power, which causes major implications in the balance of the power system and influences the process of changing the centres of gravity in the world to a strategically insecure environment.

Keywords: globalization, security, security environment, asymmetric risks.

REZUMAT

Actualmente, suntem cu toții martorii unei evoluții a procesului de globalizare nu numai în domeniul economic, social, cultural, de mediu sau tehnologic, dar și în sfera politicului și relațiilor internaționale, care favorizează competiția acerbă pentru putere, care produce implicații majore în sistemul balanței de putere și influențează procesul de mutare a centrelor de greutate a lumii, într-un mediu de insecuritate strategică.

Cuvinte-cheie: globalizare, securitate, mediu de securitate, riscuri asimetrice.

Globalizarea ca fenomen este un proces care implică multitudinea interdependențelor de diferită natură care se stabilesc pe o scară tot mai largă între statele lumii, având efecte majore asupra tuturor sferelor vieții umane. Globalizarea definește procesul prin care evenimentele, deciziile și activitățile care au loc într-o parte a lumii pot avea consecințe semnificative pentru indivizi și comunități din alte părți ale globului. Altfel spus, procesul globalizării, desfășurat pe diferite paliere, presupune interdependența dintre anumite evenimente care au loc în diferite părți ale globului, ceea ce nu înseamnă însă și posibilitatea de a

controla consecințele acestor interdependențe [5, p. 7].

Globalizarea reprezintă procesul în care lumea tinde să devină un spațiu unic, un fenomen, în primul rând, cu valențe preponderent economice, care presupune o economie globală tot mai integrată, cu o polarizare crescândă în plan social, cu instituții de guvernare globală și extensie globală, de fapt, o nouă ordine mondială, în care suveranitatea și autonomia statală se erodează continuu [6, p. 7-8]. Se consideră chiar că globalizarea economică creează și va crea noi forme de organizare socială ce vor înlocui în final statele tradiționale [3, p. 27].

Datorită formelor și modului de manifestare și acțiune a pieței libere de capital, a investițiilor străine și tranzacțiilor financiare la nivel mondial, liberalizarea fluxurilor mondiale de mărfuri, servicii și informații, mass-media la nivel global, valori culturale, întreprinderi și concerne transnaționale, turism la scară mondială, exploatarea intensivă a mediului, dar și datorită mișcărilor de migrație socială a populației, globalizarea a devenit un proces istoric neguvernabil și de durată, contradictoriu și ireversibil care duce la ruperea relației dintre suveranitate, teritorialitate și puterea statală [6, p. 8].

Globalizarea are efect de hibridizare a culturilor, înnoire și dezvoltare a identităților culturale. Globalizarea extinde punctele de interacțiune dintre comunități. Deține pentru aceasta suficiente canale, cum ar fi companiile multinaționale, ONG-urile, domeniul educațional, Internetul care, în era informațională, sunt de un real folos migrației internaționale și sporirii contactelor umane și, transformând lumea treptat într-un sistem statal planetar, în care suveranitatea națională nemaifiind strict legată de configurația geografică a frontierelor [5, p. 9].

Deci procesele care însoțesc globalizarea, manifestate prin interdependențele multiple dintre state, în special, integrarea piețelor financiare, de mărfuri, servicii, progresul comunicațiilor, precum și apariția unor puternici actori nonstatali (în primul rând, societățile multinaționale), determină o puternică presiune asupra statelor naționale și provoacă erodarea factorilor tradiționali de coeziune societală pe care se bazează acestea, provoacă o denaționalizare, definită ca o extensie a spațiilor sociale, ce se constituie din tranzacții dense dincolo de frontierele naționale [5, p. 7,8].

Impactul globalizării reiese și din tendințele de sfidare a teritorialității și

dispariție a granițelor fizice ale statelor și de apariție a altui tip de frontiere, de regulă, invizibile, stabilite pe alte criterii și de altă natură. Modificarea granițelor tradiționale va conduce la schimbări esențiale în perceperea securității, în special, a celei naționale, precum și a rolului statului național în acest context. Astfel, statele, în diferite circumstanțe, sunt obligate să opereze într-un mediu strategic global, în care securitatea ori insecuritatea, indiferent de voință sau nu, sunt supuse globalizării.

Pe lângă faptul că globalizarea favorizează atât progresele remarcabile în domeniul economic, cultural și social, accesul neîngrădit la informații, precum și lupta și accesul diferențiat la resurse, căi de comunicații și piețe de desfacere, aceasta afectează relațiile dintre state, generând consecințe dintre cele mai distrugătoare precum presiunea politică, violență, criminalitate sporită, cât și proliferarea fără egal a amenințărilor din categoria celor greu de prevăzut și controlat [2, p. 210].

Deci globalizarea poate implica consecințe care pot fi atât pozitive cât și negative. Cunoașterea și înțelegerea acestor beneficii și dezavantaje, precum și a interacțiunilor dintre ele este deosebit de importantă deoarece nesocotirea acestor interacțiuni poate fi extrem de distructivă, generând noi riscuri, pericole și amenințări la adresa securității, în general, și la adresa securității umane, în special [1, p. 232].

Globalizarea generează efecte negative ce țin de proliferarea unor amenințări și riscuri asimetrice, nonconvenționale și anume: reanimarea fenomenelor cronice locale și regionale, mondializarea marii criminalități organizate transnaționale (traficul de arme, droguri, persoane), proliferarea armelor de distrugere în masă, radicalizarea fanatismelor, extremismului

etnic și religios și a terorismului, care au devenit deja o amenințare globală și care pot genera conflicte de talie și mai majoră [6, p. 13, 15].

Aceste transformări ale lumii în care trăim constituie, de fapt, esența globalizării și au făcut ca amenințările și riscurile nonclasice la adresa securității atât interne cât și cele externe să poată genera și potența în mod reciproc, efectele negative de la acestea fiind resimțite în state de pe toate continentele Terrei. Globalizarea a pus tehnologia aproape la îndemâna tuturor cetățenilor planetei, astfel încât prin intermediul internetului se pot obține legal sau ilegal tot felul de arme și tehnologii din ce în ce mai sofisticate. În acest sens, grupările infracționale și organizațiile teroriste nu pot să nu speculeze acest fenomen [5, p. 9].

Într-o lume caracterizată de globalizare, securitatea națională este marcată profund de implicațiile acesteia. Globalizarea, ca manifestare a interdependențelor multiple dintre state, a liberalizării fluxurilor mondiale de informații, servicii, mărfuri și capital, face ca riscurile interne și externe să se genereze și potențeze reciproc, iar identificarea unor răspunsuri de securitate, în plan național și nu numai, la noile amenințări să pornească de la faptul că acestea din urmă apar oriunde în lumea mondializată, sunt extrem de dinamice și de complexe. Acest proces influențează considerabil problema securității [6, p. 6].

În contextul viziunilor expuse și analizând globalizarea din punctul de vedere al evoluțiilor actuale, putem conchide că formele clasice prin care se manifestă fenomenul sunt globalizarea politică, economică, socială (demografică, culturală, religioasă), militară, de mediu etc. Fiecare dintre aceste sectoare este variabil și dependent de celelalte [4, p. 59]. Însă cel mai mare impact asupra mediu-

lui de securitate se pare că îl are dimensiunea economică, socioculturală și cea politică, în mod special, când se referă la respectarea drepturilor și libertăților fundamentale ale omului, pe motivul că acestea constituie elementele esențiale prevăzute de Carta ONU [2, p. 210].

Astfel, *globalizarea economică*, în contextul căreia se va aprofunda competiția pentru resurse energetice (pe termen mediu și lung de timp petrolul, gazele și cărbunele vor rămâne sursa primară de energie), va spori dependența de importurile de energie electrică, se vor dezvolta esențial tehnologiile și comunicațiile, iar fluxurile tehnologice și financiare se vor direcționa dinspre țările dezvoltate spre cele mai puțin dezvoltate, vor crește semnificativ economiile Chinei și Indiei, prezența migrației semnificative a forței de muncă în afara granițelor unor state mai sărace către cele mai prospere etc.

Un asemenea mediu poate conduce (în unele state) spre instabilitate economică caracterizată, la rândul său, de scăderea drastică a produsului intern brut, de prezența scumpirilor și a prețurilor fluctuante, de reducerea îngrijorătoare a nivelului de trai și, nu în ultimul rând, va conduce la deteriorarea infrastructurilor economice ca consecință a criminalității economico-financiare, ce poate încuraja spălarea banilor și finanțarea terorismului. Până la urmă, toate aceste tendințe pot conduce spre un mediu de insecuritate.

Globalizarea socioculturală, va genera tensiune și instabilitate socială pe fundalul creșterii nemulțumirilor și mișcărilor sociale, în primul rând, datorită valului de refugiați alungați de războaie și represiune care, pe lângă faptul că devin concurenți reali pentru forța de muncă națională, deseori aducând cu ei conflictele țărilor de unde provin. Asemenea circumstanțe sunt direct proporționale

cu creșterea numărului populației, tind să accentueze sărăcia, să majoreze rata inflației și a șomajului, precum și conduc la degradarea sistemului de valori naționale, la creșterea ratei infracționalității și a criminalității, inclusiv la apariția și proliferarea rețelelor traficantilor de droguri, persoane, materiale etc.

Datorită ritmului pozitiv demografic, ia amploare omogenizarea obiceiurilor sociale, sporesc culturile hibride care generează apariția unor valuri de tensiuni rasiale și etnice, naționaliste, xenofobe și antisemitiste (îndeosebi, în rândul tineretului). La acestea se adaugă și alte efecte complementare, precum traficul de influență și corupția, presiunile asupra luării deciziilor pe intern, cât și dezintegrarea structurilor tradiționale de autoritate care, în ansamblu, la fel conduc spre dezechilibru.

Astfel, creșterea demografică corelată cu epuizarea resurselor energetice și reducerea resurselor de apă și hrană, tulburările sociale, răspândirea conflictelor de tip etnico-religioase, creșterea ratei criminalității organizate infiltrate în mediile politice, violența și cruzimea actelor de terorism, sunt stări de facto, impactul cărora afectează securitatea persoanelor și societății în ansamblu [4, p. 64] și care rămân a fi o realitate a mediului actual de securitate.

Globalizarea politică va conduce spre creșterea interacțiunii dintre state, organizații și instituții în scopul modelării convențiilor, acordurilor, tratatelor sau rezoluțiilor pentru gestionarea problemelor globale de conviețuire, va dicta apariția și creșterea noilor puteri care va afecta actuala balanță de putere. În viitor, rolul formelor alternative de guvernare (de tip G7, G20, organizații regionale sau transnaționale) va crește, iar dreptul internațional și utilizarea forței va trebui să se adapteze acestor dezvoltări.

În plan politic intern, globalizarea

va spori migrația de la un partid la altul, nediferențierea doctrinelor, apariția și proliferarea extremismului, intensificarea luptei pentru putere, creșterea neîncrederii populației în clasa politică, campanii electorale murdare, corupție etc., toate conducând spre un sistem politic nefuncțional, instabilitate și nesiguranță.

Evoluția procesului de globalizare este caracterizat de tendințele ce creează un nou context de manifestare a puterii deținute de state (dominația în regiune, controlul resurselor, piețe de desfacere, obținerea de avantaje în raport cu vecinii), de intensificarea luptei instituțiilor regionale și internaționale, a statelor și actorilor nonstatali, în special a marilor corporații transnaționale și unele organizații nonguvernamentale împotriva monopolului care-l dețin unele state-națiune asupra puterii. O parte din putere se va transfera către organisme internaționale specializate, iar cealaltă parte din putere se va difuza către nivelul local.

Totodată, mecanismele, instituțiile și aranjamentele de securitate vor rămâne a fi insuficiente și vulnerabile la toate schimbările mediului internațional până la realizarea unei globalizări depline. În acest sens, se vor dezvolta unele noi structuri de securitate în scopul perfectării și respectării normelor viabile de securitate, întăririi instrumentelor de cooperare regională pentru a reduce amenințările existente și prevenirea celor în curs de apariție.

Analiza celor expuse vine să ne confirme faptul că globalizarea se manifestă ca un proces contradictoriu care, pe de o parte, va aduce progrese spectaculoase în toate domeniile vieții socioeconomice, va deschide noi posibilități de dezvoltare a statelor, va spori interacțiunea dintre acestea, iar, pe de altă parte, va accentua

problemele deja existente, precum și va provoca altele noi și, în acest sens, va crește vulnerabilitatea statelor. Pe măsura sporirii acesteia lumea devine tot mai interdependentă și complicată, iar efectele necontrolate, cu tentă negativă a procesului de globalizare, vor necesita o buna gestionare [6, p. 14].

Astfel, totalitatea acestor tendințe, fenomene și numeroase provocări sunt generate, în mare măsură, de procesul de globalizare care, până la urmă, continuă să influențeze stabilitatea la nivel global. Cu certitudine, vulnerabilitățile generate de globalizare necesită o guvernare bazată pe reguli și legi bine stabilite, o reactualizare permanentă a necesităților strategice, precum și cere o reacție coordonată a acțiunilor actorilor implicați, deoarece extinderea continuă a acesteia schimbă și natura securității, iar riscurile majore la adresa acesteia, într-o lume globalizată, rămân să aibă o natură complexă și multiplă.

Din această perspectivă, statele, instituțiile, organizațiile, alianțele și diversele înțelegeri regionale și globale care funcționează la nivel internațional, precum și sistemele instituționale naționale vor rămâne a fi trăsături ale viitoareii politici internaționale, dar care trebuie să se conformeze acestor noi circumstanțe existente găsind acele mecanisme de adaptare la provocările unui proces de o asemenea complexitate [5, p. 8].

Deci, globalizarea ne oferă posibilitatea de resimțire a efectelor amenințărilor concentrate în diferite părți ale lumii, a riscurilor interne, precum și externe la adresa securității, care pot genera și evolua în mod reciproc, a tensiunilor care vor influența, nu întotdeauna pozitiv, mediul internațional de securitate, a situațiilor precum fragmentarea și integrarea, localizarea și internaționalizarea, centralizarea și decentralizarea care pot genera insecuritate.

Din aceste considerente, se impune și concluzia că globalizarea nu este un drum direct și ușor către pace, stabilitate sau siguranță, ci, din contra, fenomenul în extindere și derulare, de fapt, creează mai multe vulnerabilități la adresa securității, și nu progrese. Pe fundalul fenomenului scade siguranța multor indicatori, crește gradul de complexitate a amenințărilor internaționale, iar îmbunătățirea mediului de securitate, în acest sens, impune ca măsurile interne de management al crizelor să fie și mai bine coordonate, iar schimbul de informații strategice între state ar trebui să se producă în timp real.

În final, conchidem că, pentru viitor, globalizarea va determina o prosperitate fără precedent, dar, totodată, va continua să genereze insecuritate, în toate sferele de existență umană. Globalizarea va constitui modelul de societate la care va trebui să participe umanitatea în totalitatea sa.

BIBLIOGRAFIE

1. Avram C., Radu R. „Despre globalizare și securitate, suveranitate și intervenție umanitară: nevoia de reconfigurare a acestor concepte”. Anuarul Institutului de Cercetări Socioumane „C. S. Nicolăescu-Plopșor”, vol. XV, Craiova, 2014.
2. Casian A. „Impactul globalizării asupra sistemului internațional de securitate”. Buletinul Universității Naționale de Apărare „Carol I”, București, 2015.
3. Held D., McGrew A., Goldblatt D., Perraton J. „Transformări globale. Politică, economie și cultură”. Ed. Polirom, 2004.
4. Naghi G. „Securitatea europeană. Fundamentări normative și instituționale”. București, Ed. C. H. Beck, 2010.

5. Popa C., Popa D. „Globalizarea și mediul actual de securitate”. București, Ed. Universitară, 2011.

6. Popa V. „Implicațiile globalizării asupra securității naționale”. București, Ed. Universității Naționale de Apărare „Carol I”, 2005.

Prezentat: 9 iulie 2019.

E-mail: iu.richicinski@gmail.com